

Luka Mičeta

ODJEK PROŠLOSTI II

ISTORIJSKA BELEŽNICA

— Laguna —

Copyright © 2020, Luka Mičeta
Copyright © ovog izdanja 2020, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Prijatelju Gradiši Katiću

Sadržaj

<i>Predgovor: Istorijski procesi i iskustvo pojedinca.</i>	11
<i>Umesto uvoda.</i>	17
Srpska princeza – moćna i okrutna ugarska kraljica. . .	21
Venecija i Srbija – rat moneta – kralj Milutin i Dante. .	26
Sultan Bajazit, despot Stefan Lazarević i „deca neba“ . .	30
Pad Smedereva 1459. godine – poslednji dani srpske srednjovekovne države.	38
Prokleta Jerina i zidanje Smedereva • Srbi i dinastičke borbe u Ugarskoj • Povratak sultanije Mare Branković u Srbiju • Pad Carigrada u turske ruke 1453. godine • Kupovina mo- štiju Svetog Luke • Ropstvo Đurađa Brankovića • Sudbina braće Anđelović	
Beograde, mali Carigrade	83

Mihajlo Mićo Ljubibratić – pero i sablja. 91

Dva događaja iz balkanskih ratova – primeri kralja
Petra I Karađorđevića i pesnika Milana Rakića 100

Karakterologija Srba ili povest o
spomenicima Karađorđu, Njegošu i Franji Josifu 114

Predlog Tome Vučića Perišića • Dolazak na srpski tron kneza Aleksandra Karađorđevića • Čedomilj Mijatović i duh kralja Aleksandra Obrenovića • Blago cara Dušana • Zvona crkve Ružice i Njegoševa kapela • Crnogorski komunisti i spomenik Karađorđu

Ženidba kralja Petra II Karađorđevića. 143

Slučaj Doli Najdanović • Kraljev problem sa majkom Marijom • Ljubav na prvi pogled kralja i princeze • Problem sa vereničkim prstenom • Objava veridbe • Đeneral Draža o kraljevoj ženidbi • „Svadbena vlada“

Tito i kralj Petar II – jedna istorijska paralela 174

Tito i jugoslovenska emigracija na Zapadu 183

Sukob Tito – Staljin • „Održavanje Tita na površini“ • Entoni Idn u Beogradu • Jugoslovenska emigracija i Englezi • Finansijski problemi kralja Petra II • Staljinova smrt • *Galebom* do Temze • Protesti Crkve protiv Tita • Čerčil i implantiranje komunizma u Jugoslaviji • Titov strah od atentata • Povratak generala Simovića u Jugoslaviju

Antun Augustinčić između Tita i Pavelića 233

Slučaj Bele Krleže • Žanka Stokić i Koča Popović • Jedan je Meštović • Komunizam i homoseksualizam • Pregovori partizana sa Nemcima i ustašama • Titovi spomenici • Antun Augustinčić i Goli otok

---

Srpska posla ili sahrana kralja Petra II Karađorđevića . 270

Tito zabranjuje povratak kralju Petru II • Krah dinastije Karađorđevića • Pojava kontroverzne Mici Lou • Smrt kralja Petra II Karađorđevića • Samoubistvo princa Andreja Karađorđevića • Posmrtni ostaci Karađorđevića na Oplencu

O autoru. 293

PREDGOVOR

Istorijski procesi i iskustvo pojedinca

Prisutan u srpskoj javnosti već četiri decenije, Luka Mičeta je, radeći svakodnevno na sebi, sabrao brojna iskustva – novinara-istraživača zaokupljenog sadašnjošću, urednika upućenog u sve tajne novinarstva i izloženog uništavajućim udarima političkog činioca (*Student, NIN*), direktora institucije bogate tradicije, izuzetnog ugleda i ogromne društvene odgovornosti (*Tanjug*), podsticajnog sagovornika obaveštenih svedoka istorije (A. Zulfikarpašić, Vane Ivanović, Aleksandar Obradović...), pisca biografija znamenitih ličnosti srpske istorije (Stefan Nemanja, Sveti Sava, Stefan Dečanski, Stefan Prvovenčani, Despot Stefan Lazarević, Dušan Silni, Karađorđe Petrović...), intelektualca zamišljenog nad procesima dugog trajanja i složenog karaktera koji mnoštvu pojedinačnih događaja daju smisao, mislećeg čoveka upućenog u dijalog prošlosti i sadašnjosti na Balkanu. Sabrano iskustvo, koje nije stečeno ni lako ni brzo, našlo je svog odraza i u ovom rukopisu.

U rukopisu složenog naslova autor pruža mogućnost čitaocima da u vremenu u kome žive oslušnu „odjek prošlosti“ nekog drugog doba koje je prethodilo i svojim sadržajima oblikovalo ovo današnje i ono sutrašnje („odjek prošlosti“

– osnovna teza autora), a pritom mu pruži i priliku da „zaviri“ u istorijsku beležnicu samog pisca i stekne uvid u one brojne rukavce prošlosti u koje je, zaokupljen istraživanjima, autor zalazio i iz njih izlazio sa sabranim znanjem („Istorijska beležnica“ – osnovna tema knjige). Na taj način koncipirajući knjigu, kolega Mičeta je, kada su sadržaji XX veka u pitanju, definisao istorijsku pozornicu (taj „napaćeni raj“) nad kojom i danas „odjek prošlosti“ određuje i sadašnjost i budućnost čitavih naroda (Evropa, Balkan, Srbija, Jugoslavija) i gde „mlinovi istorije“ uporno melju i ljude i dobra koja su oni stvorili (od država do spomeničkog nasleđa). U tekstu bogatom ličnostima istorije autor je identifikovao aktere događaja iz redova krunisanih glava (Karađorđe Petrović, Aleksandar Obrenović, Petar I Karađorđević, Franja Josif, Petar II Karađorđević...), književnika i umetnika (M. Rakić, I. Meštrović, A. Augustinčić, Žanka Stokić, Miroslav i Bela Krleža...), vojnika, revolucionara i terorista (D. Mihailović, J. Broz Tito, A. Pavelić...). Putem smišljenih i ubedljivih istorijskih paralela autor je povezao ličnosti istorije koje su bile upućene jedne na druge, ali i one ideološki i politički suprotstavljene i na svaki način veoma udaljene. Pažnju je posvetio osobinama koje određuju karakter ličnosti i karakterologiju naroda, ukazao na istorijske procese koji uklapaju iskustvo pojedinca u opštu sliku vremena, skrenuo pažnju na ljude sa društvene margine koje događaji uzdižu na pijedestal vlasti, a one druge, predodređene da vladaju, ruše i potiskuju na istorijsku marginu (dinastičke smene, društvene revolucije, ratne pobede i porazi). U pitanju su „isečci“ iz istorije XX veka koji u širokim potezima, sa zastajanjem na mikro planu i detalju, ubedljivo svedoče o vremenu, događajima, ljudima, pokretima, idejama. Slika prošlosti koju prezentuje autor je istorična, koloritna, bogata.

Luka Mičeta piše o prvoj polovini XX veka – o vremenu koje je istorijsko, a ne kalendarsko, stravično, ali podjednako i veličanstveno, ispunjeno neustrašivošću i strahom, prožeto

umnošću i bezumljem, obeleženo čašću i beščašćem, otmenošću i prostotom, tradicionalizmom i revolucionarnošću, redom i anarhijom, humanošću i zločinom, vrlinama i manama, tolerancijom i isključivošću, životom i smrću, sećanjem i zaboravom... Zanimaju ga prekretni istorijski događaji poput ratova, stvaranja i rušenja država, dinastičkih smena, sudara dominantnih političkih ideja i ideologija, ali i pojave koje samo na prvi pogled iskazuju trivijalnost (dinastički brakovi, porodični odnosi, svakodnevnica života u izbeglištvu, društveni kontakti i ljubav), a suštinski svedoče o onoj manje vidljivoj strani istorije koja, u dobroj meri, određuje i sadašnjost i budućnost istorijskih ličnosti i političkih projekata koje zastupaju. Autora, nesumnjivo, privlače kontroverzne teme, one o kojima se decenijama ćutalo ili se „preglasno“ govorilo jezikom propagande.

Mičeta posebnu pažnju posvećuje ličnostima istorije. Kroki portreti koje iscertava veoma su ubedljivi, životni, stvarni, precizni. U tom poslu, koji odaje dobrog pisca, od pomoći su mu precizno izabrani citati preuzeti iz brojnih istorijskih izvora i literature, saznanja do kojih je došao u razgovorima sa svedocima istorije, široka erudicija. Tekstovi, otuda, imaju karakter dokumentarističke proze. Gotovo u svim segmentima rukopis Luke Mičete prevazilazi kompilativnu ravan, predstavlja štivo zasnovano na autentičnim istraživanjima, a autora svrstava među istraživače prošlosti koji u svome radu primenjuju naučni postupak. Na momente njegova naracija sadrži „slike“ i „kadrove“, vešte „rezove“, postupke koji „ubrjavaju radnju“, karakteristične za kinematografiju i posao režisera. Takav postupak samu priču koju pripoveda čini dopadljivijom. U tome prepoznajemo novinara i publicistu.

Autor prati sudbinu doma Karađorđević, posebno moralna i fizička stradanja Petra I Karađorđevića. Ukazuje na patriotizam, rodoljublje, stvaralački učinak i dela ratnog dobrovoljca, pesnika i diplomate Milana Rakića u „velikom dobu“ srpske istorije. U nekritičkom odnosu prema kulturnom i

spomeničkom nasleđu, žustrim polemikama koje su se oko tih pitanja vodile prekoračujući okvire pristojnog, sklonosti da svaka generacija glorifikuje sopstvene „tradicije“ tako što će poništavati one već postojeće i uspostavljene, Luka Mičeta prepoznaje svojevrsnu „karakterologiju Srba“. Autor skreće pažnju na „ljubavne jade“ Petra II Karađorđevića i u ponašanju nezrelog dvadesetjednogodišnjeg vladara, koji „gubi i krunu i državu“, sagledava metaforično svu tragediju monarhije na spoljnopolitičkom i unutrašnjepolitičkom planu. U odnosu Petra II Karađorđevića i Josipa Broza Tita, autor odmerava ne samo odnos starog poretka i revolucije, već i načine na koje je Gordi Albion procenjivao situaciju „na terenu“ i u skladu sa tim nastojao da zaštiti svoje uvek sebične interese na Balkanu. Odnos Josipa Broza Tita prema jugoslovenskoj emigraciji na Zapadu (monarhistički krugovi, SPC i RKC, srpska građanska opozicija, ustaška emigracija) Mičeta je posmatrao u okviru šireg istorijskog konteksta određenog sukobom Jugoslavije i Informbiroa, britanskom politikom „održavanja Tita na površini“, nastojanjima Britanaca da „demokratišu“ Titov režim, učine ga „saveznikom Zapada“ i primerom na koji treba da se ugledaju ostale države „narodne demokratije“, a da uz sve to Jugoslaviju i njene vojne potencijale „uključee“ u odbranu „slobodnog sveta“ od opasnosti koju predstavlja totalitarni komunizam. Odnos novih jugoslovenskih vlasti prema kulturi i umetnosti autor je izložio na više primera: putem „šutnje“ Miroslava Krleže o Paveliću i njegovim zločinima; sagledavanjem različitih posleratnih sudbina Bele Krleže i Antuna Augustinčića, koje je „Titova vlast prihvatila bez rezervi“, na jednoj, i Žanke Stokić, u čiju odbranu uticajni srpski komunisti nisu stali, na drugoj strani; specifičnom odnosu vajara Antuna Augustinčića i Ivana Meštrovića i pisaca Vladimira Nazora i Ivana Gorana Kovačića prema ustaštvu, komunizmu, narodno-oslobodilačkoj borbi...; kontroverznim pregovorima partizana sa Nemcima i ustašama; spomeničkoj „kulturi sećanja“ na kojoj

su „dvorski umetnici“, poput Augustinčića, sticali društveni status, priznanja i novac. Sistematsko zatiranje sećanja na dom Karađorđevića, dinastije koja je svoj krah doživela delom i zahvaljujući volji Britanaca da je žrtvuju u ime zaštite sopstvenih interesa u Jugoslaviji, još jedna je od tema o kojoj Luka Mičeta argumentovano piše.

Prof. dr Ljubodrag Dimić

U Beogradu,
2. 4. 2020.

Umesto uvoda

*Duša istorije je istina
a potreba za istinom je neopozivo sveta.*

Georgije Pahimer

*Naša je... težnja da opisujemo prosto, jasno
i istinito bez svakog romantičnog kićenja.*

Vuk Stefanović Karadžić

Od Potopa pa do Strašnog suda istorija je bila i biće „neprestani dijalog između sadašnjosti i prošlosti“, kazaće engleski istoričar Edvard Halet Kar jer, naprosto, istorija je nužan vid čovekove samospoznaje, ali bez padanja u pogubne zamke zamamnosti mita, koji se ne „rađa iz argumenata, već je dar neba“, ili pak primenjenog, politikantskog revizionizma – degenerisane istorije.

Ovim „ukoričenim tekstovima“, objavljivanim u beogradskom nedeljniku Afera tokom 2019. godine, pisanim sua sponte, autor je pokušao da dá svoj skromni doprinos ovom dijalogu u zemlji gde je mit vrlo često zamenjivao istoriju, ali i gde je sklonost reviziji istorije, njenom prekrajanju, odnosno

aroganciji samodopadne apologije vlastite prošlosti ili ideologije dovodila narod, ali i političare, u pogubne zablude.

Dakle, u ovoj knjizi nije reč o „bitki za prošlost“, kako bi rekao nemački historičar Ulf Brunbauer, već o neprestanoj bitki za istinu o prošlosti. Jer, nažalost, srpski XX vek je produžen i u XXI vek. „Prošlost i stvarnost videh da se ne razlikuju i da su isto“, kako reče Miloš Crnjanski „boraveći“ *Kod Hiperborejaca*.

Istorija nije moral, ali njena poruka treba da bude i moralni čin. Moralni akt kao akt pošteno iznete istine o onome o čemu se svedoči. Pošteno, ne objektivno u smislu kako je govorio francuski reditelj Žan Lik Godar: „Objektivno novinarstvo je: minut za Hitlera – minut za Jevreje“.

Autor je pokušao da poštenim pristupom zainteresuje čitaoca za pojedine ljude, događaje i ideje. Bez mitologizacije, bez nasilja učitavanja, bez konstruisanja... Kako je Žan Pol Sartr lucidno primetio: „Politika može biti nepoštena, istorija to ne sme da bude.“

Čini se da je to posebno važno danas kada je istorija ponovo ugrožena ne samo mitologizacijom već i raznovrsnim oblicima revizije pojedinih „centara moći“ koji teže da je iskoriste, pored ostalog, i kao alibi ispravnosti svoje aktuelne politike.

Toksičnost revizionizma nekih današnjih evropskih istorija i centara uticaja koji ih podupiru brutalna je u svojoj očiglednosti. Liči na bronzanog bika sicilijanskog tiranina Falarisa iz VI veka pre nove ere, bika u kojem je ovaj tiranin, u svom gradu Akragantu, svoje neprijatelje pekao žive, što je opevao i ostavio nam kao opomenu retoričar Lukijan iz Samosate (oko 125 – posle 180) u spevu *Falaris*. U tom strašnom nepočinstvu koje je Falaris priređivao svojim neprijateljima nije se krila njegova glavna, najužasnija uloga. Sva monstroznost Falarisovog bika ogledala se u njegovoj konstrukciji. Bik je bio napravljen tako da su se strahotni krici nesrećnih žrtava koje su se pekle unutar bika napolju čuli kao melodije prijatne uhu.

Elem, ovaj autor, ovaj „znatiželjni pojedinac“, pokušao je da odoli čarima mita, tom „anonimnom proizvodu zajednice“ (Danijel Borstin), ali i da ne podleagne sveprisutnim tendencijama nakostrešenih revizija istorije u slavu svog plemena ili ideologije.

Takođe, pisac ove nevelike knjige težio je da se drži stava nemačkog književnog istoričara Karla Hajnca Borera, koji je učio da pisci istorije treba čitaocima da kao na čarobnom ćilimu izvode iz njihove epohe, da ih opčinjavaju i podsećaju na ona zbivanja i njihove protagoniste koji su u modernom vremenu zaboravljeni.

Dakle, autor je želeo da vam čitanje ove knjige ne bude zamarajuće iskustvo, već pre svega zadovoljstvo, s obzirom na to da je upoznavanje sa svojom ali i tuđom istorijom osnova za razumevanje savremenosti, ali i važan preduslov za realno promišljanje budućnosti – jer, „istorija nas uči svemu, čak i budućnosti“, kazao je francuski pisac Alfons de Lamartin.

L. M.

U Beogradu,
9. 12. 2019.

Srpska princeza – moćna i okrutna ugarska kraljica

Žena posljednja napušta muškarca, čak i posle nade.

Frānĉesko Domeniko Gueraci

Ne treba posebno napominjati da je Srbija imala ozbiljne vladare i pre Nemanjića. Recimo, dukljanski vladar Mihailo, sin kneza Stefana Vojislava čije poreklo istorija nije do kraja rasvetlila, prvi je srpski kralj. Iz pisma pape Grigorija VII od 9. januara 1078. godine vidi se da on Mihaila naziva kraljem iako mu nije poslao kraljevske insignije. Mihailo je umro 1081. godine a vlast u Duklji je pripala njegovom najmlađem sinu iz prvog braka, takođe velikom vladaru, Konstantinu Bodinu.

Konstantin Bodin je vladao Dukljom osamnaest godina (1081–1099), proširivši njenu teritoriju, ali i politički uticaj stekavši prevlast među srpskim kneževinama. On je, kako piše Pop Dukljanin, zauzeo Rašku postavivši joj za vladare dva župana sa svoga dvora, Vukana i Marka, a posle zauzimanja Bosne u njoj će ustoličiti svog vazala kneza Stefana.

Bodinovim nestankom sa istorijske scene Duklja gubi značaj koji je imala tokom druge polovine XI veka i na razvalinama

Bodinovog sistema država – Raške, Bosne, i Zahumlja – uzdignuće se nove snage i novi vladari. Pre svega Vukan i Marko kao i njihovi potomci.

Kakav je bio odnos između Vukana i Marka istorija nije pouzdano utvrdila. Izgleda da je Vukan kao stariji brat i u hijerarhiji bio ispred Marka. Na osnovu činjenice da je Markovom sinu ime bilo Uroš, može se pretpostaviti da mu je žena bila Ugarka i da je sledstveno tome održavao bliske odnose sa Ugarskom.

U drugoj polovini XI veka, od Vukanovog vremena, Srbi počinju da zauzimaju oblast Kosova i da se postepeno šire prema jugoistoku, preko linije koju označavaju Ras–Zvečan–Peć. U to doba, doba vizantijske dinastije Komnina (1081–1185), središte srpske države se premešta iz primorskih krajeva (Duklja) u kontinentalno zaleđe (Raška).

Raški veliki župan Vukan, vazal dukljanskog kralja Bodina, spada u red najznačajnijih srpskih vladara pre ere Stefana Nemanje i najznačajnija je figura na političkoj sceni centralnog Balkana, koja na izvestan način označava i kraj dominacije dukljanskih vladara nad okolnim srpskim kneževinama.

Župan Vukan – „čovjek koji je držao svu vlast u Dalmaciji beše vešt na reči i vešt na delu“, kako kaže vizantijska princeza i istoričarka Ana Komnina (1083–1153) – tada će preuzeti „najvažniju ulogu u borbi srpskog naroda protiv Vizantije“.

Kako smatra istoričar Tibor Živković (1966–2013), tron velikog župana Vukana nasledio je Zavida. Poreklo Zavide, oca Stefana Nemanje, i dalje je obavijeno velom tajne. Jedino je izvesno da je poticao iz loze raških velikih župana, ali istoričari se i dalje spore oko toga da li je Nemanjin otac bio sin velikog župana Vukana ili njegovog sinovca Stefana Vukana. Na jednu od ove dve mogućnosti upućuje prisustvo imena Vukan u Nemanjinoj lozi, koje je, nosio i njegov najstariji sin. Međutim, genealogije „koje u Zavidi vide Vukanovog sina ne zasnivaju se na izvorima već na pretpostavkama“.

Elem, kao Vukanov naslednik Zavida je postao veliki župan posle Vukanove smrti 1112. godine. Na osnovu žitija Stefana Prvovenčanog, veruje se da je dva puta bio na vlasti.

Zavidina braća od strica Marko Uroš I i Stefan Vukan nakon samo nekoliko meseci zbacili su ga sa vlasti. Zavida je otišao u Zetu, gde mu se 1113. godine rodio najmlađi sin Stefan Nemanja. Uroš je ubrzo potom ostao kao jedini vladar u Raškoj.

Uroš je povukao važan diplomatski potez kada je kćerku Jelenu udao za Belu, slepog bratučeda ugarskog kralja Stefana II. Kako pokazuje istoričar Aleksandar Uzelac u knjizi *Srbi i krstaši*, ovaj brak sklopljen je 1127. godine. Time je Uroš I svojim potomcima obezbedio ozbiljan politički oslonac u Ugarskoj. Taj savez biće okosnica Uroševe borbe za samostalnost srpske države, u vreme kada je osnažena Vizantija uspešno gušila svaki takav pokušaj.

Slepi Bela II vladao je Ugarskom deset godina, od 1131. do 1141. godine. Kad joj je muž stupio na ugarski tron, kraljica Jelena je naredila da se svi ugarski velikaši, njih šezdeset osam, koji su svojevremeno učestvovali u Belinom oslepljenju – pogube. U Bečkoj ilustrovanoj hronici nalazi se minijatura na kojoj je predstavljena Jelena kako na prestolu sedi kraj muža Bele i gleda kako dželat vrši pogubljenja ugarskih velikaša.

Da slep čovek bude kralj u srednjem veku je bio redak slučaj. Još je bilo rašireno shvatanje prema kojem je invalidnost, posebno slepilo, prepreka za obavljanje vladarskih dužnosti.

Međutim, ova praksa je u Vizantiji napuštena posle slučaja sa carem Justinijanom II, kome je, nakon pobune 695. godine, odsečen nos. Ovaj vizantijski vladar, nazvan Rinotmet („odsečenog nosa“), posle deset godina vratio se na presto, tako da ova vrsta diskvalifikovanja, kaže vizantolog Georgije Ostrogorski, „toliko uobičajena u VII veku, otada više nije primenjivana na zbačene careve i pretendente“.

Iako hendikepiran, Bela je uspeo da se održi na vlasti uz jaku i veštu podršku njemu najbližih i najodanijih ljudi, pre svega sposobne kraljice Jelene ali i njenog rođenog brata Beloša.

Kralj Bela II i Jelena imali su četiri sina i dve kćerke.

Treba napomenuti i da su tokom vladavine Bele i Jelene Ugri osvojili deo Dalmacije i gradove Split, Trogir i Šibenik. Takođe, Jelena je u miraz svom mužu donela deo Bosne – Ramu. Na saboru u Ostrogonu 1136. godine njihov sin Ladislav proglašen je za hercega od Rame. Ugarska kraljevska titula će, od tog vremena, pored Ugarske, Hrvatske i Dalmacije, obuhvatati i Ramu, to jest Bosnu.

Jelenin brat Beloš bio je glavni vaspitač i tutor princa Geze i oko 1136. godine njegova moć je zaista bila velika jer se poslednjih godina kralj Bela odao piću i drugim zadovoljstvima a stvarnu vlast su imali njegova supruga Jelena i njegov pašenog Beloš.

Slepi ugarski kralj će umreti 13. februara 1141. godine, u trideset prvoj godini, a Jelena i Beloš postaće regenti maloletnom Gezi II. Beloševa snaga i uticaj na ugarskom dvoru dostići će vrhunac kada 1145. godine postane palatin, prva ličnost na dvoru posle kralja. Župan Beloš – sa titulama duksa, hrvatsko-dalmatinskog bana a potom i palatina – dakle, sa svim vladarskim ovlašćenjima, bio je faktički vladar Ugarske i ostao najuticajniji čovek ove države, najmoćnije u Srednjoj Evropi, pune dve decenije. Bio je i prvi poznati ban Hrvatske posle njenog pada pod ugarsku dominaciju.

Kada se govori o banu Belošu, treba dodati da se njegova kćerka, kojoj istorija nije upamtila ime, udala oko 1150. godine za kijevskog kneza Vladimira III Mstislaviča (veliki knez Kijeva od 1171), što je prvi slučaj orođavanja srpske i ruske vladarske dinastije.

Kneginja Marija, druga kćerka Uroša I, sestra kraljice Jelene, udala se 1134. godine za kneza Konrada II od Znojma (1177–1182), moravskog markgrofa (1182–1186) i češkog vojvodu (1189–1191), čime su uspostavljene bliske veze sa Moravskom i

---

Češkom. Lik ove srpske princeze, sa likom njenog muža, nalazi se na ktitorskoj fresci u „kraljevskoj kapeli“ u Znojmu koja se i danas može videti.

O vladavini Uroša I, koji je vladao Raškom do oko 1144/1145. godine, istorija je ostavila povoljan sud. Može se reći da je Uroš I uveo Rašku u međunarodnu politiku.

Imao je i tri sina: Uroša II Primislava, Beloša i najmlađeg Desu.

Uroš II Primislav došao je na raški tron oko 1145. godine.